

(ד"ה איתא בשבת וכו') מש"כ עה"פ: שופך בוז על נדיבים ע"ש.

ויש לעיין קצת דהרי הפסוק כמשפטם (במדבר כט, לג) כתיב בנסכי מוסף, וניסוך המים הרי היה בתמיד וצ"ע.

★★

כתב הג"ר מאיר צבי ברגמן שליט"א בקובץ ישורון (כרך ג' ע' רסד): מעולם הייתי תמה מדוע אנו אומרים בתפלת המוספים, ומנחתם ונסכיהם כמדובר, ובכל הנוסחאות שבתפלה שתקנו לנו אנשי כנה"ג מצאנו, ככתוב, כאמור, ונאמר, ומאי שנא כאן אנו אומרים כמדובר, וב"ה זיכני השי"ת ומצאתי באילת השחר להמלבי"ם (אות של"ד) דאמירה אם לא נתפרש בה אל הזולת, תהי' האמירה בלב, ולא כן בדיבור, רק כשמפרש ואומר ודיברתי אני עם לבי, והיינו שאמירה יכולה להתפרש גם בלב משא"כ דיבור, ולפי"ז ביארתי, שהרי יש בתורה ניסוך היין וניסוך המים, וניסוך היין מבואר בתורה במפורש, ואילו ניסוך המים יעויין תענית (ב' ע"ב) האיך שלמדו זה חז"ל, מיתור מ"ם יו"ד מ"ם ומהלממ"ס, אבל לא כתוב מפורש, יכול הוא להיחשב כאמירה ולא כדיבור, וכיון שאנו רוצים להדגיש שאין אנו מתכוונים לניסוך המים, אלא לניסוך היין, לכן אנו אומרים ונסכיהם כמדובר.

דף ג' ע"א

בגמ': וניסוך המים כל שבועה הלכתא גמירי לה וכו'.
ולעיל (דף ב ע"ב), מצינו ב' דעות תנאים אחרות: ר"ע יליף לניסוך המים מ"ונסכיה" בב' ניסוכין הכתוב מדבר. ור' יהודה בן בתירא למד מהייתור של מ"ם יו"ד מ"ם - הרי מים. והוי פלוגתא בין התנאים על ניסוך המים אם היא מהתורה או הלכה למשה מסיני. ולפי"ז מיישב האור ישר קושית התוס' במועד קטן (ג ע"ב ד"ה ניסוך המים), שמקשה על דברי ר' יוחנן שהוי הלכה למשה מסיני, א"כ מה הפשט בהא דאמרין במס' שבת - מ"ם יו"ד מ"ם דמשמע שהוי דאורייתא. ומיישב שם התוס' דזה רק אסמכתא. אך במסכתין חזינן דהוי פלוגתת תנאים, ולא קשה מידי.

★★

וכתב הגאון ר' יעקב שור זצ"ל (בקובץ כרם שלמה הנ"ל): קשה דא"כ איך פליג ר' יהודה וסובר דכל שמונה

מנסכין, ונראה דהלכה גמירי דניסוך המים כל חג הסוכות, וס"ל לר' יהודה דשמיני עצרת דהיא שמיני של חג, ג"כ בכלל חג הסוכות, כדאמרין בש"ס סוטה (דף מ"א ע"א) דאי כתב רחמנא בחג הסוכות הו"א אפילו יו"ט האחרון ע"ש, ועיין ט"ז יו"ד סי' ר"כ ס"ק ט"ו, ובט"ז או"ח רס"י תרס"ח, אבל כולהו תנאי ס"ל דשמיני עצרת דהיא רגל בפ"ע חג השמיני איקרי, אבל חג הסוכות לא איקרי, ועיין ירושלמי נדרים ר"פ הנודר מן המבושל, ובקרבן העדה שם.

★★

ולפי המבואר לעיל דהוא דעות בחז"ל האם ניסוך המים הלכתא גמירי לה או דילפינן לה מהרמז דמים או מקרא דנסכיה וכנ"ל, א"כ לא קשה ג"כ על ר' יהודה מההלכה הזו ודו"ק.

★★

בגמ': וט"ל מנ"ל דלא מיעצר וכו'.

במדרש דברים רבה (פרשה ז, ח) איתא דמש"כ (דברים כח, יב): יפתח ה' לך את אוצרו הטוב וגו' קאי על הטל שיורד בזכות בני" ע"ש, ולכאורה הרי טל לא נעצר אף פעם כדאי' בגמ' כאן ומה"ט כתב הרמב"ן (בראשית כ"ז, כ"ח) דא"א לומר דמש"כ ויתן לך האלקים מטל השמים וגו' קאי על טל דהרי טל לא נעצר אף פעם ע"ש וא"כ צ"ע כאן. אך בירושלמי (פ"א דתענית ה"א) מפורש שבשעה שעשה אברהם אבינו רצון השי"ת מאז הבטיח הקב"ה שטל לא יעצר ע"ש, וא"כ א"ש מש"כ במדרש הנ"ל שהטל בזכות בני", והיינו בזכות א"א וכנ"ל ודו"ק.

★★

באמרי אמת (פ' תולדות שנה תרצ"ג) יישב קושיית הרמב"ן הנ"ל דמה שבירך יצחק את יאע"ה בטל, היינו עפ"י מה דאיתא במדרש ויתן לך אלקים - ויתן לך אלקותא, וביאר בשפת אמת שבכל דבר יהי' דבוק בהקב"ה, ולכן אף דטל לא מיעצר, בירך אותו יצחק שיהי' לו את האמונה ואת הדבקות לדעת שהכל הוא מושגח מלמעלה.

★★

בתום ד"ה ואילו טל לא מיעצר וכו'

כתבו בתו"ד להוכיח דאין השי"ת מזכיר שמו של הרעה וכו' ע"ש. ובשו"ת להורות נתן להגאון ר' נתן גשטטנר